

Перлинне намисто півострова та ласпінський «Ізумруд»

Лучія ПУЗИКОВА

Анатолій ЖЕЖЕРУН – дійсний член Міжнародної академії екології і безпеки. Днями Анатолію Васильовичу виповнюється п'ятдесят років, і ми сердечно вітаємо його із ювілеєм, бажаємо кримського здоров'я в ім'я того, що здійснюється нині, про що мріється та ще належить досягти й утілити в життя.

Пансіонат «Ізумруд», який він очолює багато років, із занедбаного та проблемного об'єкту став одним із найпривабливіших куточків Криму. Люди з усіх кінців України, Росії, Білорусі, Прибалтики приїжджають сюди оздоровлюватися.

На тлі загального занепаду, що спостерігається останніми роками в індустрії відновного туризму Криму, відродження пансіонату «Ізумруд» Міністерства вугільної промисловості України можна вважати справжнім проривом.

Усі зміни на краще розпочалися з моменту приходу 1995 року нового директора. Анатолій Васильович Жежерун – у минулому працівник органів внутрішніх справ – пройшов серйозне випробування під час чорнобильської трагедії, умілий керівник і досвідчений господарник. Разом із колективом однодумців змінив до невпізнання занедбану територію пансіонату в бухті Ласпі, розташованого за 30 кілометрів від Севастополя. Завдяки невтомній праці колективу та його директора база відпочинку пансіонату «Ізумруд» – нині діючий добре впорядкований оздоровчий комплекс, де відпочивають і зміцнюють здоров'я працівники вугільної промисловості та їхні сім'ї. Особлива увага – тим, чия родина втратила годувальника. В «Ізумруді» вони також оточені підкресленою турботою й увагою персоналу. Для відпочивальників відремонтували корпуси й облаштували окремі будиночки, спорудили сауни, вичистили й перебудували пляжі. На набережній покладено красиву плитку, встановлено лавки,

на газонах – квіти, статуї. Вечорами засвічують ліхтарі. Для дітей працюють атракціони, ігровий майданчик. І співробітники пансіонату почувуються цілком упевнено – вчасно виплачуються зарплата й відпускні, вирішується питання про спорудження двоповерхового житлового будинку для співробітників, діти щодня їздять на автобусі до школи, а батьки – раз на тиждень – до Севастополя за покупками. До такого рівня колектив «Ізумруд» йшов понад десять років. Директор і його співробітники витримали й мужньо пережили 120 судових засідань, дійшли до Верховного Суду, добиваючись повернення власності, приватизованої на території пансіонату різними фірмами в смутний час. За цих умов вирішальною виявилася підтримка відомства – самого міністра вугільної промисловості й юридичного відділу міністерства.

Поточного року в «Ізумруді» безкоштовно відпочили понад дві з половиною тисячі працівників вугільної промисловості. Серед них – 36 ветеранів, 20 дітей із малозабезпечених і багатодітних сімей Черкаса. Підприємець Анатолій Кирилов брав активну участь у реалізації цієї програми. Відчутну допомогу надавав і продовжує надавати пансіонату екс-міністр Мінвуглепрому, народний депутат України, а нині голова Черкаської обласної держадміністрації С. Б. Тулуб. Наприкінці серпня на території бази «Ізумруд» 35 дітей із севастопольських шкіл-інтернатів змогли від душі повеселитися на святі Нептуна.

Досвід «Ізумруду» – швидше, виняток із загального правила, про-

те він вселяє впевненість у тому, що колективи в принципі здатні вирішувати життєво важливі питання й долати економічні труднощі. Уся річ в організованості, досвіді керівника, взаєморозумінні й підтримці всіх зацікавлених в результатах сторін.

На відміну від інших популярних курортних регіонів України, Росії, Грузії, Прибалтики кримські здравниці, в основному, відомі давно, деякі – понад 100 років. Вони розташовуються досить компактно переважно на прибережній території півострова, у регулярно відвідуваних районах:

Західному – від Сак до Євпаторії;
Південно-Західному – від Севастополя до Балаклави;

Південному – від Фороса до Ялти й Алушти;

Південно-Східному – від Феодосії до Старого Криму та Судака;
Східному – Керч.

Вони становлять своєрідне курортне намисто півострова.

Північно-Західний регіон (від смт Чорноморського до смт Роздольного), Північний (від міста Красноперкопська до міста Армянська) та Північно-Східний (від смт Щолкіного до смт Леніного) практично є курортною цілиною, попри очевидні сприятливі природні умови. Чому так сталося, сказати важко. Швидше за все, через відсутність цілеспрямованої державної програми та, природно, фінансування.

Західна рекреаційна зона, так би мовити, за віком найстаріша та найвідвідуваніша: цілючі властивості сакської грязі були відомі давно й широко застосовувалися

ще в XIII–XIV століттях для лікування людей і тварин.

Решта зон почала формуватися в другій половині XIX сторіччя, коли за прикладом імператорської сім'ї представники дворянства й купецтва заходилися купувати ділянки землі на півдні й заході півострова для будівництва літніх резиденцій. До кінця XIX століття Крим у його південній і західній частині поступово перетворився на популярний модний курорт. Тут було споруджено декілька санаторіїв, де лікували та зміцнювали здоров'я хворі на туберкульоз, захворювання опорно-рухового апарату, інші недуги. Унікальні властивості кримського повітря, море та хвойний ліс принесли хворим бажане полегшення, сприяли не тільки поліпшенню здоров'я, а й цілковитому одужанню.

1917–1991 роки – період державної монополії на курортно-оздоровчу діяльність й інтенсивного зведення державних і відомчих будинків відпочинку, оздоровчих комплексів і санаторіїв різного профілю для дітей і дорослих.

До останнього десятиріччя XX століття в Криму налічувалося більш як 600 курортно-оздоровчих закладів різного профілю та місткості для дітей і дорослих із кількістю місць понад 2,2 мільйона. Кримські здравниці мали порівняно розвинену інфраструктуру та транспортне сполучення. У кожній з оздоровниць були свої лікувально-профілактичні можливості, своя спеціалізація. Вони володіли різним медичним устаткуванням для надання широкого спектру лікувально-оздоровчих послуг.

1991–2000 роки – період так званої приватизації, коли поряд із законним процесом передачі власності у володіння трудових колективів повсюдно відбувалися спроби незаконного захоплення територій і об'єктів. Передусім привласнювалися території дитячих оздоровчих таборів, які належали сільськогосподарським підприємствам і через відсутність фінансування потрапили в число нікому не потрібних й тому просто залишилися без належного нагляду. Список поповнили спеціалізовані заклади – санаторії для дорослих і дітей, що лікували туберкульоз і захворювання опорно-рухового апарату. Весь процес розгортався за такою схемою: передача в комунальну власність (найчастіше на баланс місцевих рад) – передача в оренду

(або остаточне розорення об'єкта) – викуп за мінімальною ціною, причому без участі в приватизаційному конкурсі. Таке придбання обходилося новим господарям у смішну суму, якщо порівняти середню вартість одного квадратного метра споруд і однієї сотки викупленої ними землі із постійно зростаючими цінами на будинки й ділянки в цих само районах і на всій території Криму. Отож заклади просто переходили в руки нових власників, не зацікавлених ані в їхньому збереженні, ані в розвитку.

Змінювалося цільове призначення, територія використовувалася для спорудження закритих дачних селищ і заміських будинків. Усе це відбувалося за явного сприяння місцевої та центральної влади.

Більшість курортно-оздоровчих закладів поставили перед вибором – або закритися, або адаптуватися до нових умов, щоб вижити. Скоротилася кількість бажаних приїздити на лікування і відпочинку через геополітичні зміни в Криму та Україні, подорожчання авіа- й залізничних послуг. Здравниці, пансіонати й оздоровчі комплекси, які раніше працювали цілорічно, були змушені перейти на сезонне функціонування. Більшість із них, попри труднощі, колективи намагаються не лише відстояти, а й почати поступово розвивати в нових економічних умовах. Перехід із державної власності у власність колективну часто відбувався дуже складно. Перше, з чим довелось зіткнутися колективам, – наявність безлічі відомств-господарів. За даними Міністерства курортів і туризму АРК, заклади на території Криму підкорялися господарям із шести республік колишнього СРСР:

- 202 – Україні
- 83 – Росії
- 4 – Білорусі
- 1 – Латвії
- 1 – Молдові
- 1 – Узбекистану.

Зокрема, 202 українські оздоровниці перебували у віданні 121 «хазяїна» з різних районів нашої держави.

Згадана багатвідомчість стримує економічний розвиток об'єктів, обмежуючи можливості їхнього розширення й удосконалення. Така само політика продовжується й нині, коли максимально скорочено

фінансування в усіх відомствах. За умов сучасної кризи це позначається передусім на самому існуванні об'єктів – їхньому технічному стані, устаткуванні, обслуговуванні, кількості співробітників та їхній заробітній платі. Виходить точнісінько за приказкою: «Де багато няньок, там дитя без ока».

Згідно з Законом України «Про курорти» (від 05.10.2000 р. із доповненнями від 19.01.2006 р.) питання, що виникли у зв'язку з діяльністю курортів, повинен вирішувати спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади. З огляду на результати, це ще одна «нянька» в списку курортних господарів.

Попри нинішнє становище, курортно-оздоровчий потенціал Криму все ще високий і його здравниці викликають інтерес в інвесторів. Ініціатива зарубіжних підприємців цілком природна, адже лікування в кримських санаторіях обходиться дешевше, ніж в безлічі подібних до них в інших країнах. Рівень медичного обслуговування в Криму так само високий, як і за рубежом. І це попри те, що в більшості курортно-оздоровчих закладів останніми роками відчутно зменшилася кількість кваліфікованих медичних кадрів. Така ситуація зрозуміла: за «спасибі» ніхто не працюватиме. Водночас нові спеціалісти й випускники медичних вузів на роботу в курортній індустрії не поспішають: немає стабільності, зарплата під запитанням.

Розв'язання курортних проблем напряму залежить від того, хто є справжнім господарем кримських курортів. Гадаю, головним контролером і керуючим справами, поза сумнівом, повинна тут залишатися держава. Адже курортна індустрія створювалася віками, її неможливо стерти з карти Криму або віддати в чужі та байдужі руки. Хай будуть у цій сфері різні форми власності, а вектор діяльності один – відновлення здоров'я нашої нації.

